

Educatief pakket Tekst “Esthetiek der steden” Handleiding

Praktisch

Vraag	Welke invloed had burgemeester Karel Buls op stedenbouw in Brussel? Wat is het huidige belang van zijn acties voor stadsbeleving? Welke verschillende visies op urbanisme zien we in het Brussel van 100 jaar geleden en in andere steden in de loop van de tijd?
Leerdoelen	<i>Vakgebonden eindtermen Nederlands/Geschiedenis en VOETen staan specifiek uitgewerkt aan einde document:</i> Tekst skimmen en scannen Woordenschat uitbreiden Beeldend materiaal (foto's, kaarten) observeren, vergelijken en categoriseren Artikels opzoeken en kritisch doornemen Link leggen tussen stedenbouwkundige problemen vandaag en 100 jaar geleden Probleem vanuit meerdere perspectieven beschouwen, reflecteren Beeldend, gestructureerde samenvatting maken van nieuwe informatie: mindmap Samenwerken in groep
Werkvorm	Inleiding ppt.: ex cathedra Groepswerk: samenwerkend en actief leren, contractwerk
Timing	2 lessen van 50 min (meer indien alle leerlingen het volledige pakket doornemen)
Doelgroep	3 ^{de} graad ASO/KSO/TSO
Materiaal	1 computer/tablet of geprinte bundel met beeldmateriaal per groep Educatief pakket Karel Buls Esthetiek der steden Handleiding.doc Educatief pakket Karel Buls Esthetiek der steden Hand-out.doc Educatief pakket Karel Buls Esthetiek der steden Check-list.doc Tekst Esthetiek der Steden.pdf Mindmaps voorbeelden.doc Inleiding Karel Buls.ppt Inleiding Karel Buls draaiboek powerpoint.doc

Handleiding leerkracht

Je vindt Buls' tekst “Esthetiek der steden” (1893) als bijlage. De vragen en opdrachten in deze bundel zijn zo opgesteld dat je niet per se de volledige tekst nodig hebt. We raden je aan je te concentreren op pp22-32 en het besluit op p39.

Timing: 2 lessen. Opstap: begin met de powerpoint “Inleiding Karel Buls”, 25 min klassikaal ex cathedra. Afhankelijk van het aantal lessen dat je wil uittrekken laat je vervolgens alle leerlingengroepen alle opdrachten uitvoeren of verdeel je de taken over de verschillende kleinere groepen. Niet iedereen moet dan het volledige pakket doornemen. Laat wel elke groep starten met de biografie van Karel Buls om voldoende context te geven. Het kruiswoordraadsel met woordenschat kan een leuke afsluiter zijn voor alle groepen.

Bij meerdere onderdelen staan links naar artikels op het internet. Als je geen computers wil gebruiken tijdens je les, kan je deze op voorhand printen zodat leerlingen de papieren versie doornemen.

Je kan de volgende pedagogische werkvormen gebruiken, gebaseerd op actief en coöperatief leren:

- Verdeel de jongeren in kleinere groepen en maak contractwerk van dit takenpakket. De leerlingen bepalen zelf in welke volgorde ze de opdrachten afwerken. Leerlingen leren op deze manier zelf organiseren, keuzes te maken en verantwoordelijkheid op te nemen voor hun planning.
- Om groepsopdrachten vlotter te doen verlopen, kunnen leerlingen binnen hun groep beslissen wie welke rol opneemt. Mogelijke rollen zijn:
  - organisator (coördineert, hakt knopen door, zorgt dat iedereen aan het woord komt)
  - planner, time-checker (houdt tijd en deadlines in de gaten)
  - geluidsbewaker (lawaaï beperken, volume geluidsapparatuur in de gaten houden)
  - samenvatter (neemt notities, bundelt informatie)
  - bemiddelaar (zorgt dat iedereen samenwerkt, blijft neutraal bij conflict)
  - vertegenwoordiger (onderhoudt contact met andere groepen, presenteert)

Als iedereen een specifiekere rol en daarbij horende taak krijgt, heeft iedereen – naast de groepsopdracht – individueel meer verantwoordelijkheid. Zo wordt de werklast eerlijk verdeeld over alle teamleden.

- Voor de opdracht in 'Verschillende visies op stedenbouw' maken de leerlingen een *mindmap*. Hierbij gebruikt elke leerling een verschillende kleur om per groep op een groot blad papier te schrijven. Het overkoepelende thema schrijven ze in het midden. Elk om beurt noteren de leerlingen belangrijke ideeën hierrond. Die ideeën worden geordend per categorie en er worden verbindingslijnen getrokken. Dit helpt om het besprokene te schematiseren, relaties te ontdekken en begrippen te verklaren.
- Gebruik check-in duo's in plaats van klassikaal verbeteren. Leerlingen beantwoorden vragen eerst binnen hun groepje en zitten vervolgens samen met een andere groep om hun antwoorden te vergelijken. Zo helpen leerlingen elkaar en worden ze gestimuleerd om elkaars werk kritisch te evalueren. Op de check-list kunnen ze aanvinken wat al afgewerkt is en wie welke rol opnam in de groep.

Als je voor deze opdracht punten wil toekennen, helpt dit je bovendien als leerkracht bij het corrigeren omdat de leerlingen al eens peer-evaluation hebben gebruikt voor ze hun antwoorden indienen.

1. Biografie Karel Buls

Oplossing:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
F	B	I	G	D	A	H	J	E	C

- Op 13 oktober 1837 werd Karel Gommaar Frans Buls geboren in het centrum van Brussel in de Lombardstraat.
- Hij werd opgeleid als goudsmid om zijn vader te kunnen opvolgen. In het kader van zijn opleiding mocht Buls een jaar in Parijs verblijven en enkele maanden in Italië.
- Onmiddellijk na zijn terugkeer uit de Italiaanse kunststeden, in 1862, sloot hij zich aan bij een groep progressieve liberalen te Brussel.
- In 1864 stichtte Buls de "Ligue de l'enseignement" om het onderwijs beter ontwikkelen. Hij wou de leerplicht invoeren om de lagere bevolkingsklassen in staat te stellen hun toestand te verbeteren.
- De Ligue zette zich ook in tegen het analfabetisme en wou leerlingen van Vlaamse afkomst de kans geven eerst les te volgen in het Nederlands voor ze moesten overschakelen naar Frans.
- Van 1875 tot 1878 was Buls directeur van de modelschool die werd opgericht om de vernieuwende pedagogische ideeën in praktijk om te zetten.
- Ondertussen werd hij in 1877 gemeenteraadslid. Twee jaar later werd hij schepen van Openbaar Onderwijs en in 1881 werd hij verkozen tot burgemeester. Als burgemeester zette hij zich in voor de bescherming van het patrimonium van de Stad Brussel.
- Zo zorgde hij er onder andere voor dat de Grote Markt en het Stadhuis gerestaureerd werden. Zijn visie op stedenbouw strookte niet met de Haussmannisatie die Leopold II wou doorvoeren op de Hofberg.
- Door dit conflict nam Buls ontslag als burgemeester in 1899. Hierna maakte hij nog een aantal grote wereldreizen.
- Karel Buls stierf op 13 juli 1914. Vandaag kun je zijn standbeeld nog altijd bewonderen op de Grasmarkt, waar zijn vader een juwelierszaak uitbaatte.

2. Haussmannisatie

Oplossing

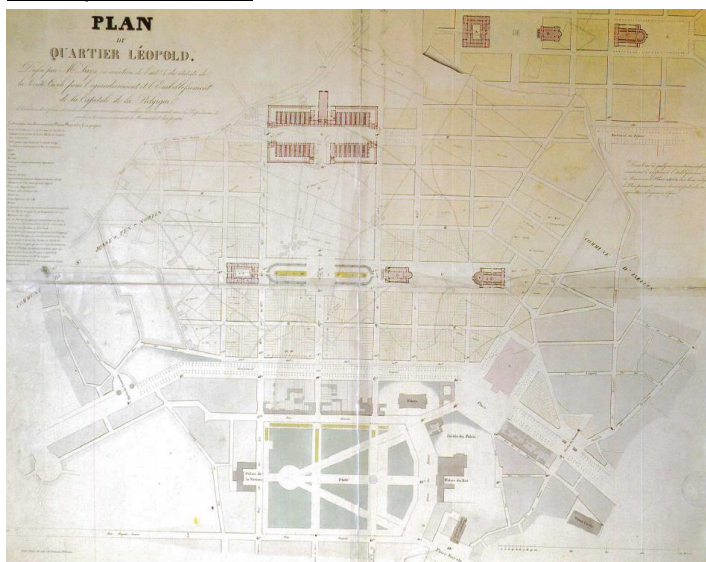
- Baron Haussmann was een Franse stadsarchitect die in opdracht van Napoleon III tussen 1853 en 1879 de stad Parijs op drastische wijze gerenoveerd heeft.
- Napoléon III.
- Middeleeuwse wijken werden volledig gesloopt om smalle, kronkelende straatjes te vervangen door brede boulevards. De eerste boulevard die hij liet aanleggen was de Rue de Rivoli. Hij liet rond de Arc de Triomphe op de Place de l'Etoile twaalf boulevards aanleggen in de vorm van een ster. Hij was verantwoordelijk voor het (her)aanleggen van grootse stadsparken zoals het Bois de Boulogne.

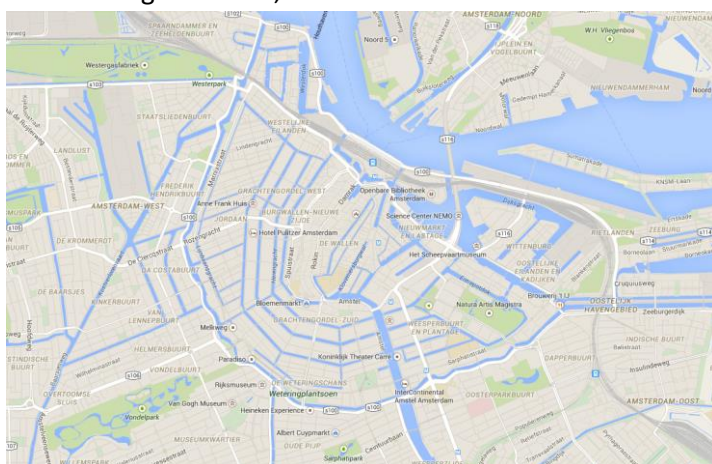
- De brede boulevards maakten het bijzonder moeilijk voor rebellen om barricades op te werpen. Zo konden Napoleontische troepen makkelijker opstanden uiteendrijven en kanonnen inzetten.

3. Verskillende visies op stedenbouw

3a. Geplande steden

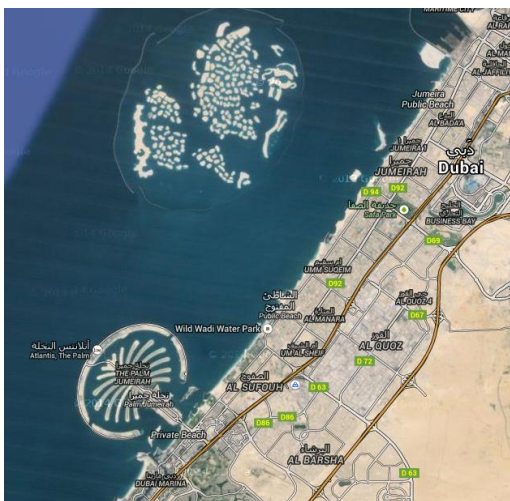

Plan voor de aanleg van de Leopoldswijk, gemaakt door architect T. F. Suys in 1838 in opdracht van de "Société Civile pour l'Aggrandissement et l'Embellissement de la Capitale de la Belgique". Verzameling G. Abeels, Brussel. Sint-Lukasarchief.

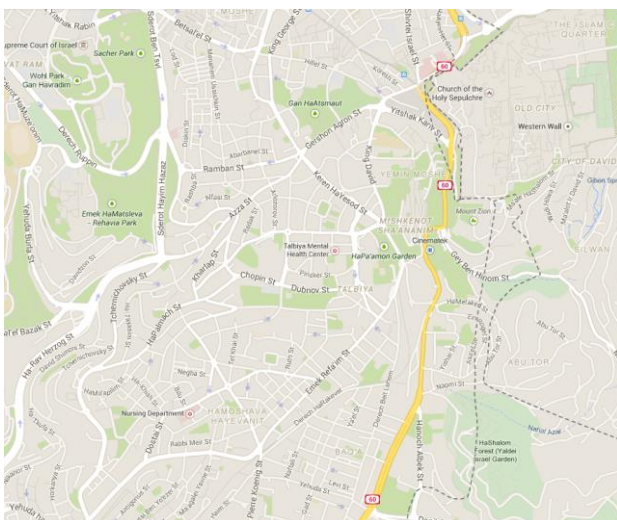
De grachtengordel in Amsterdam 2015

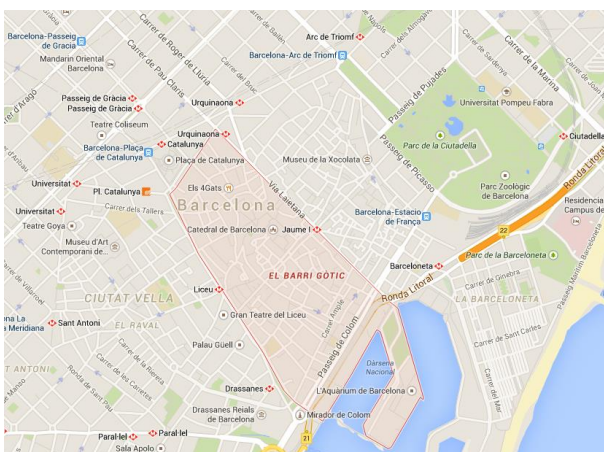

De Palm Jumeirah eilanden en de World Islands langs de kust van Dubai 2015

Organisch gegroeide steden

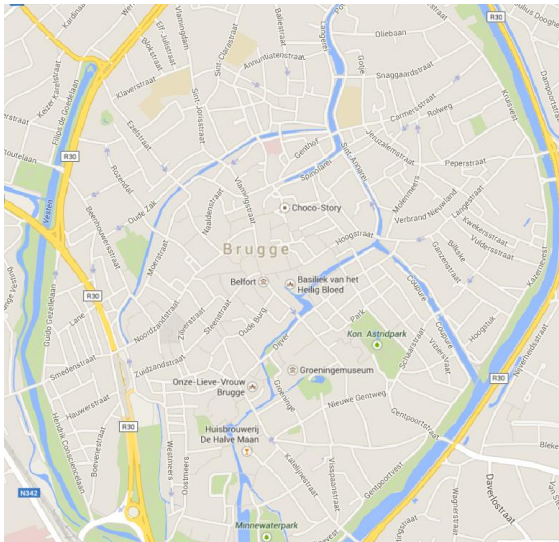

Het centrum van Jeruzalem in 2015

Het oude stadsgedeelte binnen Barcelona, el Barri Gòtic

Het centrum van Brugge in 2015

4. Historisch erfgoed

Oplossing Vossenplein:

- Schepen Els Ampe, Open VLD
- Er kwam veel protest van buurtbewoners. Er werden verschillende facebookgroepen opgericht tegen het plan. Tijdens de gemeenteraad werd ook betoogd.
- Met het mobiliteitsplan in het stadscentrum wil de gemeente meer parkeerruimte maken voor het drukke verkeer. Er is plaats voor bezoekers, maar er worden ook veilige parkeerplaatsen gereserveerd voor bewoners.
- De werken zouden anderhalf jaar duren en handelaars vrezen dat ze klanten zullen verliezen door zulke lange werkzaamheden. Inwoners vrezen dat het plein en de dagelijkse rommelmarkt hun pittoreske karakter, identiteit, sfeer en uitstraling zullen verliezen. Men is bang dat de parking alleen maar meer verkeer zal aantrekken.
- Joost Vandenbroele. “De mobilisatie rondom de andere parkings is wel anders. Als het volkse buurtje van de stad heeft het Vossenplein symbolische waarde voor alle Brusselaars. Het is internationaal bekend.”
- De ondergrondse parking onder het Vossenplein komt er niet. Over de andere geplande parkings is nog geen duidelijkheid.
- Het Actiecomité van de Marollen heeft een aanvraag gedaan bij Monumenten en Landschappen voor de Regio Brussel om het Vossenplein als erfgoed te klasseren. 14 tot 21 maart 2015 vieren de burgers de 142e verjaardag van de rommelmarkt met een groots festijn.

Dit onderdeel linkt Karel Buls’ visie op stedenbouw sterk met de actualiteit. Als er op het moment dat je dit pakket bespreekt in de klas een recenter voorbeeld is dan het Vossenplein, kan het interessant zijn je leerlingen daarover iets te laten opzoeken. Voor nieuws over Brussel kan je een kijkje nemen

op <http://www.brusseldezeweek.be/nl> . Pas de vragen in dat geval aan de casus aan, maar behoud de laatste twee vragen rond Buls.

5. Kruiswoordraadsel

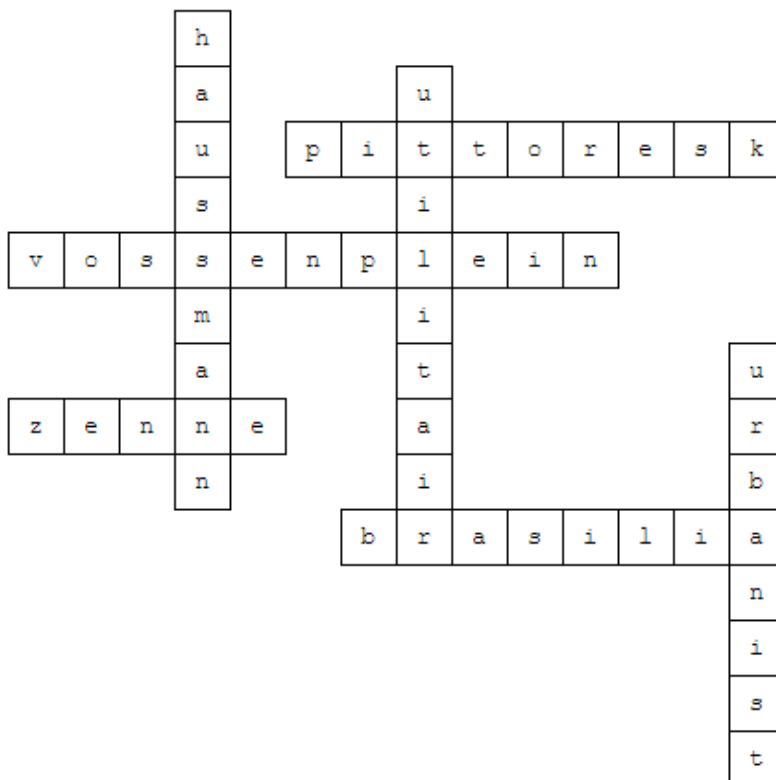
Oplossing:

Verticaal

1. Haussmann
2. utilitair
5. urbanist

Horizontaal

3. pittoresk
4. Vossenplein
6. Zenne
7. Brasilia

Bibliografie

Karel BULS, Esthetiek der steden. In de schaduw van het heden. Het geheugen van de erfgoedsector, Antwerpen-Berchem, 2005, p.27-40

Educatief materiaal, Ibi Vandenkerkhove

Leerdoelen

Vakgebonden eindtermen 3de graad GO Geschiedenis

Criteria

7 In het ruimtelijk kader is een mondiale dimensie aanwezig, die kan worden ingevuld op het niveau van "systemen", imperia, grootschalige regio's en invloedssferen, zowel als een lokale dimensie.

Stedenbouwkundige visies en specifieke veranderingen in Brussel rond de eeuwwisseling (19de-20ste eeuw) worden gelinkt aan Haussmannisatie in Parijs.

Stadsbeleving in het Brussel van Buls wordt vergeleken met de leefbaarheid en de geplande bouw van de stad Brasilia in de jaren 1950.

8 Er wordt aandacht besteed aan de relaties tussen en binnen al deze entiteiten.

Zie 7: invloed van stedenbouwkundige trend in Parijs op Brussel einde 19de eeuw.

33 Eigen aan het streven naar integratie in de studie van de geschiedenis is het leggen van relaties tussen de historische dimensies tijd, ruimte en socialiteit en meer in het bijzonder tussen maatschappelijke problemen uit verschillende samenlevingen en de manieren waarop die vanuit verschillende waardeoriëntaties werden benaderd.

Vraagstukken ten tijde van Buls worden vergeleken met huidige maatschappelijke kwesties zoals vragen rond leefbaarheid van de stad, onteigening, mix van sociale klassen in eenzelfde buurt.

Attitudes

Identiek voor ASO (23-29), KSO/TSO (19-25)

19 zijn bereid om actuele spanningsvelden aan de historische ontwikkelingen te relateren.

Het Brussel van Karel Buls wordt bestudeerd an sich maar ook om te kunnen vergelijken met actuele vraagstukken over stedenbouw. Zijn conflicten van het eind van de 19de eeuw vandaag nog relevant? Welke spanningen blijven doorwerken?

20 zijn bereid om actuele/historische spanningsvelden vanuit verschillende gezichtshoeken kritisch te bekijken.

Visies van Buls en Leopold II met elkaar confronteren omtrent de Hofberg / Sint-Rochuswijk / Kunstberg en voor beide voor- en nadelen beschrijven.

Visies gemeentebestuur confronteren met visies politieke oppositie / inwoners / handelaars rond het mobiliteitsplan en het Vossenplein.

21 zijn bereid ook hun ingenomen standpunten te confronteren met conflicterende gegevens en die van daaruit te relativiseren.

Voor zowel de eigen voorkeur als voor het standpunt van tegenstanders voor- en nadelen kunnen geven om tot een genuanceerde visie te komen.

24 erkennen de maatschappelijke dynamiek van de spanning tussen het blijvende en het veranderende.

Inzicht verwerven in de manier waarop verschillende ideologieën en mentaliteiten gevolgen hebben voor het stadsbeeld via politieke beslissingen: restaureer je bestaande gebouwen, bescherm je het

Vossenplein zoals het nu is of sloop je een wijk om er iets nieuws te plaatsen, bouw je een ondergrondse parking in het centrum? Wordt er gepleit voor behoud of vernieuwing?

VOOR KSO en TSO

<http://www.ond.vlaanderen.be/curriculum/secundair-onderwijs/derde-graad/kso/vakgebonden/geschiedenis/eindtermen.htm>

<http://www.ond.vlaanderen.be/curriculum/secundair-onderwijs/derde-graad/tso/vakgebonden/geschiedenis/eindtermen.htm>

6 omschrijven voor enkele ontwikkelingsfasen van de westerse samenleving een belangrijk element van het culturele domein, in samenhang met andere domeinen van de socialiteit.

Buls en Leopold II hadden confronterende visies omtrent de Hofberg / Sint-Rochuswijk / Kunstberg. Leerlingen vergelijken hoe hun voorkeuren verschillen op vlak van enerzijds het culturele aspect van stedenbouw met aandacht voor esthetiek in architectuur en stadsplanning. Anderzijds het sociale aspect: wat gebeurde er met de inwoners van een bestaande buurt als die werd gesloopt om er iets anders te plaatsen?

9 tonen aan dat ideologieën of mentaliteiten of waardenstelsels invloed uitoefenen op samenlevingen, menselijke gedragingen.

Gevolgen van de clash tussen de stedenbouwkundige visies en mentaliteiten rond stadsbeleving van Leopold II en Buls aantonen voor het huidige uitzicht van en voor leven in de stad Brussel.

10 stellen vragen aan het verleden om actuele spanningsvelden te verhelderen

Het Brussel van Karel Buls wordt bestudeerd an sich maar ook om te kunnen vergelijken met actuele vraagstukken over stedenbouw. Zijn dit nieuwe conflicten of zijn het niet zaken die al 100 jaar doorwerken?

11 doeltreffend informatie selecteren uit gevarieerd informatiemateriaal omtrent een ruim geformuleerde historische of actuele probleemstelling.

De tekst 'Esthetiek der steden' wordt aangeboden, maar ook recente artikels (digitaal en in krant) rond het Vossenplein worden doorzocht voor informatie.

12 hun selectie van informatie kritisch verantwoorden.

Verschillende kranten- en internetbronnen kritisch vergelijken: vind je dezelfde info via verschillende kanalen? Is de journalist / blogschrijver / auteur objectief of schaat die zich net merkbaar achter een bepaalde visie?

13 zelfstandig de nodige gegevens voor het beantwoorden van een historische probleemstelling halen uit het historisch informatiemateriaal zoals beeldmateriaal, kaarten.

Foto's van Brussel eind 19de eeuw observeren en vergelijken met huidig Brussel. Kaart van Brussel vergelijken tussen de tijd van Buls en nu: hoe is de stad veranderd?

14 een vraagstelling ontwikkelen om de historische informatie kritisch en vanuit verschillende standpunten te benaderen.

Visies van Buls en Leopold II met elkaar confronteren omtrent de Hofberg / Sint-Rochuswijk /

Kunstberg. Wat hield dit conflict in voor de verschillende betrokken partijen (burgemeester, koning, inwoners)?

15 verschillende argumentaties tegen elkaar afwegen.

Visies van Buls en Leopold II met elkaar confronteren omtrent de Hofberg / Sint-Rochuswijk / Kunstberg en voor beide voor- en nadelen beschrijven.

16 via een historische redenering hun standpunt t.o.v. een maatschappelijk probleem nuanceren
Eigen voorkeur voor geplande of organisch gegroeide steden kunnen beargumenteren en daarbij verwijzen naar de stedenbouwkundige kwestie rond de Hofberg.

VOOR ASO

[http://www.ond.vlaanderen.be/curriculum/secundair-onderwijs/derde-
graad/aso/vakgebonden/geschiedenis/eindtermen.htm](http://www.ond.vlaanderen.be/curriculum/secundair-onderwijs/derde-
graad/aso/vakgebonden/geschiedenis/eindtermen.htm)

Eindtermen

8 omschrijven per ontwikkelingsfase van de westerse samenleving de belangrijkste elementen van het culturele domein, in samenhang met andere domeinen van de socialiteit.

Buls en Leopold II hadden confronterende visies omtrent de Hofberg / Sint-Rochuswijk / Kunstberg. Leerlingen vergelijken hoe hun voorkeuren verschillen op vlak van enerzijds het culturele aspect van stedenbouw met aandacht voor esthetiek in architectuur en stadsplanning. Anderzijds het sociale aspect: wat gebeurt er met de inwoners van een bestaande buurt als die wordt gesloopt om er iets anders te plaatsen?

11 tonen aan dat ideologieën, mentaliteiten, waardestelsels en wereldbeschouwingen invloed uitoefenen op samenlevingen, menselijke gedragingen.

Gevolgen van de clash tussen de stedenbouwkundige visies van Leopold II en Buls aantonen voor het huidige uitzicht van de stad Brussel.

13 stellen vragen aan het verleden om actuele spanningsvelden te verhelderen

Het Brussel van Karel Buls wordt bestudeerd an sich maar ook om te kunnen vergelijken met actuele vraagstukken over stedenbouw. Zijn dit nieuwe conflicten of zijn het niet zaken die al 100 jaar doorwerken?

14 doeltreffend informatie selecteren uit gevarieerd informatiemateriaal omtrent een ruim geformuleerde historische of actuele probleemstelling.

De tekst 'Esthetiek der steden' wordt aangeboden, maar ook recente artikels (digitaal en in krant) rond Haussmann, Brasilia en het Vossenplein worden doorzocht voor informatie.

15 hun selectie van informatie kritisch verantwoorden.

Verschillende kranten- en internetbronnen kritisch vergelijken: vind je dezelfde info via verschillende kanalen? Is de journalist of blogschrijver objectief of schaaft die zich net merkbaar achter een bepaalde visie?

16 zelfstandig de nodige gegevens voor het beantwoorden van een historische probleemstelling halen uit het historisch informatiemateriaal zoals beeldmateriaal, kaarten.

Foto's van Brussel eind 19de eeuw observeren en vergelijken met huidig Brussel. Kaart van Brussel vergelijken tussen de tijd van Buls en nu: hoe is de stad veranderd?

17 een vraagstelling ontwikkelen om de historische informatie kritisch en vanuit verschillende standpunten te benaderen.

Visies van Buls en Leopold II met elkaar confronteren omtrent de Hofberg / Sint-Rochuswijk / Kunstberg. Wat hield dit conflict in voor de verschillende betrokken partijen (burgemeester, koning, inwoners)?

18 argumenten weergeven die worden gebruikt om standpunten omtrent problemen uit het verleden en heden te onderbouwen.

Nadenken over de voor- en nadelen van zowel geplande als organische gegroeide steden eind 19de eeuw en vandaag.

19 verschillende argumentaties tegen elkaar afwegen.

Visies van Buls en Leopold II met elkaar confronteren omtrent de Hofberg / Sint-Rochuswijk / Kunstberg en voor beide voor- en nadelen beschrijven.

20 een redenering opbouwen vanuit de studie van verleden en heden om hun standpunt t.o.v. een maatschappelijk probleem te verdedigen.

Eigen voorkeur voor geplande of organisch gegroeide steden kunnen beargumenteren en daarbij verwijzen naar de stedenbouwkundige kwestie rond de Hofberg.

Vakgebonden eindtermen 3de graad GO Nederlands

VOOR ASO en KSO en TSO

<http://www.ond.vlaanderen.be/curriculum/secundair-onderwijs/derde-graad/aso/vakgebonden/nederlands/eindtermen.htm>

<http://www.ond.vlaanderen.be/curriculum/secundair-onderwijs/derde-graad/kso/vakgebonden/nederlands/eindtermen-nederlands-3egraad-kso-2013.pdf>

6 De leerlingen zijn bereid om te luisteren; een onbevooroordeelde luisterhouding aan te nemen; een ander te laten uitspreken.

Respectvol en aandachtig luisteren naar gesprekspartners tijdens groepsmomenten.

7 De leerlingen kunnen op structurerend niveau aan een bekende volwassene vragen stellen en antwoorden formuleren m.b.t. leerstofonderdelen in de schoolvakken.

Vragen durven en kunnen stellen omtrent de inhoud of opdrachten rond Karel Buls.

9 De leerlingen kunnen op beoordelend niveau aan een onbekend publiek standpunten/meningen of oplossingen voor problemen uiteenzetten en motiveren in een gedachtewisseling, discussie, (werk)vergadering; gevoelens in een gepast register uitdrukken.

Eigen standpunt of voorkeur beargumenteren in discussiemoment met andere gesprekspartner: mening verdedigen tegenover andere leden groepswork.

10 Bij de uitvoering van op de spreektaken kunnen de leerlingen bijkomende info vragen; gespreksconventies hanteren om gesprekken te beginnen, te onderbreken, gaande te houden en af te sluiten; argumenten herkennen en aanbrengen; adequaat reageren op de inbreng van gesprekspartner.

Tijdens groepswork de discussie gaande houden met de verschillende groepsleden, op een respectvolle manier argumenten aangeven, verheldering of bevestiging vragen van gesprekpartners.

11 De leerlingen zijn binnen de gepaste communicatiesituaties bereid om algemeen Nederlands te spreken.

Dialect, tussentaal en andere talen vermijden in de klas om algemeen Nederlands meer te kunnen oefenen.

14 De leerlingen kunnen volgende tekstsoorten voor een onbekend publiek op beoordelend niveau lezen: informatieve teksten, inclusief informatiebronnen zoals schema's en tabellen, verslagen, hypertexten en uiteenzettingen; persuasieve teksten en betogen.

Tekst 'Esthetiek der steden' (Karel Buls) en artikels over Vossenplein lezen, skimmen en scannen om daar relevante informatie uit te filteren.

15 De leerlingen kunnen verschillende strategieën aanwenden om aan onbekende woorden betekenis toe te kennen. Het gaat om het gebruiken van context; eigen voorkennis; de principes van woordvorming (afleiding, samenstelling, kennis van vreemde talen); het woordenboek.

Betekenis van nieuwe woordenschat in de tekst of opdrachten achterhalen door op te zoeken of context te gebruiken.

16 Bij de planning, uitvoering van hun taken kunnen de leerlingen: hun voorkennis inzetten; de structuur van een tekst aanduiden; onderwerp en hoofdgedachten aanduiden en parafraseren om tekstbegrip te bevorderen; gelezen teksten kort samenvatten; feiten en meningen onderscheiden; info selecteren en gebruiken met behulp van verschillende informatiekanalen.

Artikels kritisch lezen om (achtergrond)informatie te zoeken. Teksten skimmen en scannen om er relevante informatie uit te filteren. Beknopte inhoud van een gelezen tekst kunnen geven.

17 De leerlingen kunnen een leesstrategie kiezen naargelang van hun leesdoel en tekstsoort, en ze toepassen (oriënterend, zoekend, globaal en intensief).

Afhankelijk van de opdracht tekst op verschillende manier lezen om de nodige informatie te vinden.

18 De leerlingen zijn bereid om lezend informatie te verzamelen over een bepaald onderwerp; de verkregen informatie te vergelijken met informatie uit andere bronnen.

Informatie uit verschillende artikels kritisch met elkaar vergelijken.

VOOR KSO en TSO

30 Met het oog op doeltreffende communicatie en taalbeschouwelijke basiskennis kunnen de leerlingen op hun niveau in allerlei taalgebruikssituaties bewust reflecteren op een aantal aspecten van het taalgebruik. Ze kunnen de hiernavolgende verschijnselen herkennen, onderzoeken en benoemen:

30.1. Tekstdomein: structuuraanduiders; status van een uitspraak: feit-mening.

Structuuraanduiders herkennen om volgorde en structuur van een tekst te (re)construeren. Helder onderscheid maken tussen opinie en feit.

VOOR ASO

31 Met het oog op doeltreffende communicatie en verdiepende taalbeschouwelijke kennisontwikkeling kunnen de leerlingen op hun niveau in allerlei taalgebruikssituaties bewust reflecteren op een aantal aspecten van het taalgebruik. Ze kunnen in aansluiting bij wetenschappelijke inzichten de hiernavolgende verschijnselen herkennen, onderzoeken en duiden.

31.1 in het tekstuele domein: tekststructuur.

Structuuraanduiders herkennen om volgorde en structuur van een tekst te (re)construeren.

Vakoverschrijdende eindtermen

Gemeenschappelijke stam

Communicatief vermogen

1 brengen belangrijke elementen van communicatief handelen in praktijk

Leerlingen werken samen en nemen democratische beslissingen om groepswork tot een goed einde te brengen

Esthetische bekwaamheid

6 kunnen schoonheid ervaren.

Leerlingen denken na over wat en waarom een stad een mooie, aangename omgeving of net moeilijk leefbaar maakt.

Exploreren

8 benutten leerkanalen in diverse situaties.

Leren over cultureel erfgoed en stadsbeleving als niet-traditionele lesonderwerpen.

Kritisch denken

11 kunnen gegevens, handelwijzen en redeneringen ter discussie stellen a.d.h.v. relevante criteria.

Leerlingen gaan kritisch om met historische bronnen en recente artikels.

Mediawijsheid

14 gaan alert om met media.

Leerlingen gaan kritisch om met manier waarop informatie wordt voorgesteld in artikels.

Open en constructieve houding

16 houden rekening met ontwikkelingen bij zichzelf en bij anderen, in samenleving en wereld.

Leerlingen denken na over de invloed van conflicterende visies op stedenbouw op leefbaarheid in de veranderende stad.

Respect

18 gedragen zich respectvol.

Respect en begrip tonen voor leerlingen die een andere mening hebben.

Samenwerken

19 dragen actief bij tot het realiseren van gemeenschappelijke doelen.

Leerlingen werken in groep samen om een doel te bereiken.

Context 3: Sociorelationele ontwikkeling

1 erkennen het belang van gelijkwaardigheid, afspraken en regels in relaties.

+ 3 accepteren verschillen en hechten belang aan respect en zorgzaamheid binnen een relatie.

Leerlingen werken samen en nemen democratische beslissingen om in groep een doel te bereiken.

7 bespreken opvattingen over sociale aspecten van samenlevingsvormen.

Inzicht verwerven in invloed die architectuur, wijkplanning en stadsontwikkeling hebben op hoe mensen samen leven in de stad.

10 beargumenteren, in dialoog met anderen, de dynamiek in hun voorkeur voor bepaalde cultuur- en kunstuitingen.

Argumenten geven waarom leerlingen liever in een organisch gegroeide of geplande wijk zouden wonen.

Context 4: Omgeving en duurzame ontwikkeling

5 tonen interesse en uiten hun appreciatie voor het landschap en het cultureel erfgoed.

Leerlingen leren belang en impact van gemeenschapsarchieven om erfgoed te bewaren. Aandacht hebben voor de manier waarop een stad groeit en evolueert in de tijd.

Context 5: Politiek-juridische samenleving

2 passen inspraak, participatie en besluitvorming toe in reële schoolse situaties.

Leerlingen werken samen en nemen democratische beslissingen om in groep een doel te bereiken.

7 illustreren de rol van de media en organisaties in het functioneren van ons democratisch bestel.

Mediawijsheid vergaren door na te denken over manier waarop verschillende standpunten in de kwestie van het Vossenplein werden weergegeven in de media (krantenartikels, blogs, sociale media) en hoe de media ons beeld kunnen beïnvloeden over politieke beslissingen (mobiliteitsplan Brussel van het stadsbestuur en de kritiek daarop).

Context 7: Socioculturele samenleving

5 geven voorbeelden van de potentieel constructieve en destructieve rol van conflicten.

Inzicht in rol conflict tussen Karel I en Leopold II voor stadsontwikkeling Brussel.

7 illustreren de wederzijdse beïnvloeding van kunst, cultuur en techniek, politiek, economie, wetenschappen en levensbeschouwing.

Inzicht in rol van politici voor stadsontwikkeling, zowel in hedendaags Brussel als ten tijde van Karel I.

